सङ्कलनात्मकमूल्याङ्कनम्-I, 2016
संस्कृतम्

अवधि : होरात्रयम् **षष्ठी** **पूर्णाङ्काः - शतम्**

Date : 15.09.2016

निर्देशाः -

१. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।
२. प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।
३. उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

खण्डः 'क' (पठितावबोधनम् - 50 अङ्काः)

प्र.1 अधोलिखितम् गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

एषः समुद्रतटः । अत्र जनाः पर्यटनाय आगच्छन्ति । केचन तरङ्गैः क्रीडन्ति । केचन च नौकाभिः जलविहारं कुर्वन्ति । तेषु केचन कन्दुकेन क्रीडन्ति । बालिकाः बालकाः च बालुकाभिः बालुकागृहं रचयन्ति । मध्ये-मध्ये तरङ्गाः बालुकागृहं प्रवाहयन्ति । एषा क्रीडा प्रचलति एव । समुद्रतटाः न केवलं पर्यटन-स्थानानि । अत्र मत्स्यजीविनः अपि स्वजीविकां चालयन्ति ।

प्रश्नाः - **(2×5=10)**

क) अत्र जनाः किमर्थम् आगच्छन्ति ?
ख) जनाः नौकाभिः किम् कुर्वन्ति ?
ग) बालुकागृहम् के रचयन्ति ?
घ) अत्र के स्वजीविकां चालयन्ति ?
ङ) तेषु केचन केन क्रीडन्ति ?

प्र.2 अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत - **(2×5=10)**

क) जनाः काभिः जलविहारं कुर्वन्ति ?
ख) शृगालस्य मित्रं कः आसीत् ?
ग) वृक्षाः किं रचयन्ति ?
घ) कौतुकेन वृक्षाः किं पश्यन्ति ?
ङ) बालकाः बालुकाभिः किं रचयन्ति ?

प्र.3 निर्देशानुसारं वचनपरिवर्तनं कुरुत - **(1×5=5)**

क) अहम् नृत्यामि । (बहुवचने)
ख) एतत् पतति । (बहुवचने)
ग) अस्माकम् पुस्तकानि । (एकवचने)
घ) एते पर्णे स्तः । (बहुवचने)
ङ) नरिकेलं पतति । (द्विवचने)

प्र.4 मञ्जूषातः कर्तृपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - मयूराः, गायकः, पुष्पमालाः, सिंहाः, बालकौ ।

क) .... सन्ति ।
ख) .... गायति ।
ग) .... गर्जन्ति ।
घ) .... पठतः ।
ङ) .... नृत्यन्ति ।

प्र.5 मञ्जूषातः क्रियापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - पश्यन्ति, विहरतः, धावति, पठतः, फलन्ति ।

क) वृक्षाः .... ।

ख) चटके .... ।

ग) अश्वः .... ।

घ) बालिके .... ।

ङ) जनाः .... ।

प्र.6 कोष्ठकस्थ पदेषु उचितां विभक्तिं प्रयुज्य वाक्यानि पूरयत - **(1×5=5)**

क) अहं .... खादामि । (रोटिका)

ख) वृक्षाः .... पिबन्ति । (पवन)

ग) त्वं .... पिबसि । (जल)

घ) तडागः .... विभाति । (कमल)

ङ) अहमपि .... खेलामि । (कन्दुक)

प्र.7 मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - अस्माकम्, पर्यटनाय, सदा, क्रीडा, प्रायद्वीपः ।

क) .... सत्यं वद ।

ख) भारतदेशः .... कथ्यते ।

ग) बालेभ्यः .... रोचते ।

घ) भारतम् .... देशः ।

ङ) जनाः समुद्रतटं .... आगच्छन्ति ।

प्र.8 कोष्ठकात् पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत - **(1×5=5)**

क) .... पठामि । (अहम् / गृहम्)

ख) बालः .... विद्यालयं गच्छति । (पठनाय / निर्धनम्)

ग) .... गच्छथः । (पठन्ति / युवाम्)

घ) .... क्रीडनकानि ।(युष्माकम् / राम)

ङ) .... नमः । (फलम् / शिक्षकाय)

खण्डः 'ख' (अनुप्रयुक्तव्याकरणम् - 25 अङ्काः)

प्र.9 क) अधोलिखितानां वर्णानां संयोगं कृत्वा शब्दरचनां कुरुत - **(1×3=3)**

अ) प् + उ + स् + त् + अ + क् + अ + म् =

क) पुस्तकम् ख) पोस्तकम् ग) पष्तकम्

ब) न् + आ + र् + ई =

क) नाशी ख) नारी ग) नोरी

स) छ् + आ + त् + र् + आ =

क) छात्रा ख) छोत्रु ग) छागः

ख) पदानां वर्णविच्छेदं प्रदर्शयत - **(1×2=2)**

अ) बालकः - ब्+....+ल्+अ+क्+अः ब) फलम् - फ्+अ+....+अ+म्

प्र.10 अधोलिखितेषु शब्दरूपेषु उचितरूपैः रिक्तस्थानपूर्तिम् कुरुत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - फलाभ्याम्, रमे, पुस्तकात्, लताभ्यः, बालकान् ।

विभक्ति	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	रमा	1) ________	रमाः
द्वितीया	बालकम्	बालकौ	2) ________
तृतीया	फलेन	3) ________	**फलैः**
चतुर्थी	लतायै	लताभ्याम्	4) ________
पंचमी	5) ________	पुस्तकाभ्याम्	पुस्तकेभ्यः
षष्ठी	वानरस्य	वानरयोः	वानराणाम्

प्र.11 अधोलिखितेषु धातुरूपेषु उचितरूपैः रिक्तस्थानपूर्तिम् कुरुत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - पठामः, गच्छन्ति, पठति, गच्छामि, पठथः ।

क)

पुरुषः	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथम पुरुषः -	1) ________	पठतः	पठन्ति
मध्यम पुरुषः -	पठसि	2) ________	पठथ
उत्तम पुरुषः -	पठामि	पठावः	3) ________

ख)

पुरुषः	**एकवचनम्**	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथम पुरुषः -	गच्छति	गच्छतः	4) ________
मध्यम पुरुषः -	गच्छसि	गच्छथः	गच्छथ
उत्तम पुरुषः -	5) ________	गच्छावः	गच्छामः

प.12 अधोलिखितवाक्यानि मञ्जूषातः अव्ययपदानि चित्वा पूरयत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - यदा, तदा, अधुना, यथा, कदा ।

क) सः .... गच्छति ?

ख) .... सा खादति तदा सः पिबति ।

ग) .... सा पठति ।

घ) यदा बालः हसति .... जनकः हसति ।

ङ) .... राजा तथा प्रजा ।

प्र.13 अधोलिखितानि वाक्यानि शुद्धं कृत्वा लिखत - **(1×5=5)**

क) सः बालकः तत्र <u>पठसि</u> । (पठति / पठामः)

ख) मीनाः तडागे <u>तरतः</u> । (तरामि / तरन्ति)

ग) यूयम् <u>हसथः</u> । (हसथ / हसेषु)

घ) त्वम् <u>पचति</u> । (पचयो / पचसि)

ड.) तौ न <u>पठन्ति</u> । (पठतः / पठानि)

खण्डः 'ग' (रचनात्मककार्यम् - 15 अङ्काः)

प्र.14 अधोलिखितम् वार्तालापं मंजूषातः पदं चित्वा पूरयत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - अपि, चलावः, गच्छामि, गच्छसि, एव ।

निन्हा - अरे चीनु ! त्वम् कुत्र (1) ________ ?

चीनु - अहम् विपणम् (2) ________ ।

निन्हा - अहम् अपि तत्र (3) ________ गच्छामि । सह एव (4) ________।

चीनू - किम् तव भ्राता (5) ________ आगच्छति ?

प्र.15 चित्रं दृष्ट्वा मंजूषायाः शब्दानां सहायतया पञ्चसंस्कृतवाक्यानि लिखत - **(2×5=10)**

मञ्जूषा - एतत्, वनस्य, वानराः, वृक्षाः, वृक्षेषु, सिंहः, मृगः, गर्जति, धावति, वने, चित्रम्, अस्ति ।

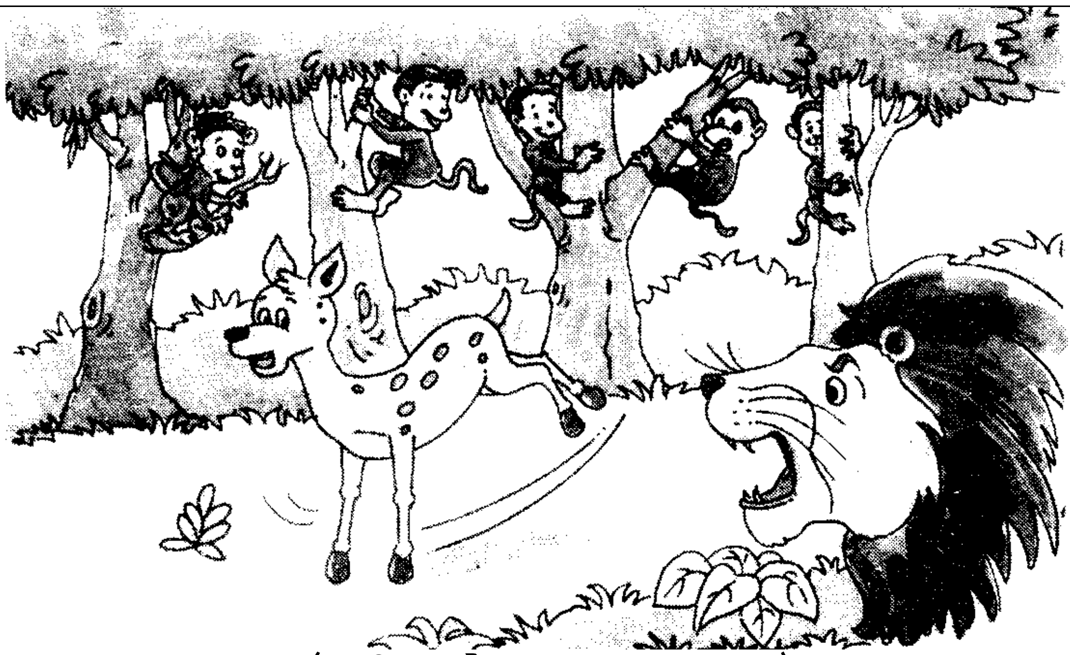

खण्डः 'घ' (अपठितावबोधनम् - 10 अङ्काः)

प्र.16 अधोलिखितम् गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

दिल्लीनगरे अपि एका जन्तुशाला अस्ति । तत्र पञ्जरे सिंहाः गर्जन्ति । तत्र बहवः मृगाः अपि सन्ति । मृगाः चरन्ति इतः ततः धावन्ति च । तत्र गजाः, भल्लुकाः, चित्रकाः अपि सन्ति । एकः मयूरः नृत्यति। वृक्षे काकः चटकः श्येनः च तिष्ठन्ति । कुक्कुटः विचित्रः वदति । कपोतः शुकः च उलूकम् पश्यतः ।

I. एकपदेन उत्तरत - **(1×2=2)**

क) एका जन्तुशाला कुत्र अस्ति ? (वने / दिल्लीनगरे)

ख) विचित्रः कः वदति ? (श्येनः / कुक्कुटः)

II. एकवाक्येन उत्तरत - **(2×2=4)**

क) मृगाः किं कुर्वन्ति ?

ख) वृक्षे के तिष्ठन्ति

III. यथा निर्देशमुत्तरत - **(1×4=4)**

'क' 'ख' वर्गयोः उचितमेलनम् कुरुत ।

भाग 'क'	**भाग 'ख'**
श्येनः	तोता
शुकः	मुर्गा
कुक्कुटः	उल्लू
उलूकम्	बाज़